

LINSIDENT: text o textu

ÚVOD

Nedílnou součástí performativní tvorby je spolupráce se sebou samým. Z tohoto performativního hlediska je počátek uvědomělého uchopení přítomného momentu v sebereflexi, ve vztahu k sobě, sebepoznání, pochopení, přijetí a nalezení polohy nadhledu, klidu a ticha, která umožňuje integraci sebe do dění za svými hranicemi.

Moje sebevyjádření je intermediální. Kombinuji slovo, obraz, práci s časem i prostorem, akci a čekání. Výsadní pozici však u mě mají ty formy, které jsou schopny bezprostřední projekce impulsu do právě probíhajícího myšlenkového procesu - volný verš a ticho.

Linsident je novela psaná volným veršem. Jejím předmětem je komplexní fragmentární vizualizace mého vnitřního života. Vykresluje rozvětvený systém postav, u nichž je přiznáno, že vznikly izolací a personifikací určitých aspektů méj osobnosti v různých fázích mého bytí. Vypráví procesy dospívání, rozumu i citu. Zároveň to není věc prozaicky autobiografická; vše se děje obrazně - imaginárně, myšlenky a emoce byly destilovány. Pracuji z pozice relativního nadhledu.

Mnohé pasáže prošly proměnami; vývoj novely byl paralelní mému osobnímu, řekněme psychologickému vývoji. Linsident následuje výboje hlubin nitra člověka. Zkoumá, jak nejeden čeká, nedoufá, zraňuje, trpí, ignoruje, probouzí se, naslouchá, smiřuje se, doufá, miluje, odpouští, modlí se a spí. Přesah novely však netkví pouze v univerzálnosti jejího tématu. Osvojuje si, proměňuje a posouvá literární díla, na která se odkazuje, a ty, z nichž v jistých směrech vychází.

Otevřený konec otevírá rovinu, kde se děje tvůrčí moment ticha, a jiných performativních procesů na text navazujících.

STRUKTURA DÍLA

Novela je složena z 25 kapitol, dopředu nazvaných podle abecedy, principem hry - tento seznam byl v průběhu upravován, nikdy však nebylo nutné rozbíjet tuto koncepci kvůli obsahu. Prvních pět lze označit za expozici, nastínění výchozího statusu quo z různých perspektiv: (**A**lfie, **T**ome) uvedení do imaginární krajiny; (**B**ude to bolet.) zobecnění, derivace; (**C**os jako čekala?) příklad v lineárním ději; (**D**esign dialogu) vysvětlovací pasáž, ich-forma; (**E**ště) přítomný moment, momentum.

Následující pasáže představují ponor do vztahů a cyklických procesů, nenastává konkrétní kolize a neústí v lineární krizi, nýbrž se jedná o disonantní mozaiku (**F**rantiškánů; **C**hci tě) roztroušených dějů mezi alter egi; integrace vnějších kontextů ohledně (**G**ray Gatsby) Oscara Wilda a Francise Scotta Fitzgeralda, narcismu a pozérství; (**H**lubiny hladin, hladiny hlubin) Evy - archivní mě, mojí metaforické teorie ohledně mezilidských vazeb; (**I**diot) Fjodora M.

Dostojevského a epilepsie; (**J**ezuitů) Ježíše Krista, naděje a trpělivost.

Kapitola diametrálně odlišná od všech ostatních formou vázaného verše, vnějším vypravěčem i přesahem (**K**ol a kol) předkládá nový impuls - duchovní povolání k básnictví. Příprava (**L**indo, lež; **M**ariánský reflex); probuzení prvního alter ega - Lindy (**N**itroblok) sjednocení třetího alter ega - PM Trávníckého za přijetí epilepsie (**O**pona) jsou procesy vedoucí k míru v imaginární krajině. Vrcholí procesem (**P**okročilý kat) psaným s vazbami na dílo režiséra a scénaristy Pavla Juráčka; metaforou - mysl je jako varhany (**R**ejstříky); a usmířením Evy s Lindou, Lindy s PM a odmítnutím dekadence jako východiska (**S**třízlivé letadlo). Definice domova a vztahu Lindy a Trávníckého (**T**rávnícký). Další vývoj obsahuje osvojení svobody osamělosti (**U**bi caritas), vyznání se z podstaty strachu cítit (**V**ysvětlovací pasáž); otevření a provázání témat - Oscar Wilde, Pilát Pontský, Kristus, Jude Law (**W**ilder); sjednocení Evy a třetího alter ega - Toma (**X**Y);

obnovený pohled na lásku a otevřený konec (Zranitelná).

PROCES TVORBY

Rozlišují pět fází vzniku díla: zachycení prvotního impulsu - (empirického, nebo duchovního) zdroje dat, inspiraci; přijetí - bytostné (klidně samovolné, spontánní a případně nevědomé) rozhodnutí zpracovat tato data; vstřebání, integrace dat v kontextu svojí bytosti, případně vnějšího kontextu, je-li relevantní; zpracování - dané informace, myšlenky, city a jiné vjemy nabývají formy; a destilace - kritické vyhodnocení.

Tyto fáze se mohou nelineárně prolínat a splývat. Některé mohou mít prakticky nulový vliv, rovněž však mohou proběhnout nezištně. Totiž průsečíky a průniky vědomí, rozumu, pozornosti a vůle jen vzácně pojmu tvůrčí proces v jako dokonalé úplnosti.

Je možné aktivně zakročit až v poslední fázi - takto vznikne např. ready-made. Je možné tuto fázi přenechat kritikům, teoretikům, kurátorům a divákům, respektive, ač se ve jménu role motivace dotyčných liší, diváky jsou chtě nechtě všichni.

Na druhou stranu se lze ocitnout v poloze, kde není nic než pouhá předtucha impulsu - introspektivní paralela prorocství. Tímto jsem si prošla na cestě k poslední kapitole. Čím více autorů se na vzniku aktivně, pasivně podílí, tím více vzniká variací těchto procesů a jejich prolínání.

ALTER EGO

Svá alter ega vnímám jako personifikované fragmenty mojí osobnosti. V rámci některých vznikla alter ega dalšího řádu - fragmenty fragmentů. Zároveň je u každého z nich kladen důraz na jiné rysy a vlastnosti (alter ego spící, odpočinkové, ženské, agresivní, emocionální, logicky uvažující, kontemplativní, ...). Alter ego je jako funkce, jejíž průběh a tvar je závislý na vložených proměnných - na vývoji života těla, duše i ducha, člověka, který ji definoval. V takových případech přirozeně platí, že může alter ego projít proměnami, aniž by se pro to dotyčný rozhodl, dokonce se o tom nikdy nemusí dozvědět. Vnější inspirace mohou takovým postavám propůjčit pouze povrchové vlastnosti (vzhled, styl, charisma) a vždy pouze nedokonale, neboť reflexy a svobodná vůle druhého jsou funkce, jejichž vnitřní pochody nelze překlopit do svojí imaginární krajiny.

TEORETICKÉ PRAMENY

Nejblíže k jakékoli teoretické inspiraci v mojí práci mají eseje a přednášky Františka Xavera Šaldy o (české) poezii. Ztotožňuji se s jeho postoji o podstatě poezie a bytí básníkem, neboť právě básníci mají dar povýšit smyslový prožitek na úroveň prožitků intelektu i ducha, zároveň u něj vnímám precizní vyváženosti krásného stylu a odborné úrovně, přiznávající nedostatečnost takřčené objektivity při kritice poezie, doznává, že jisté verše není možné popsat a vysvětlit jinak, než jejich citací. Mezi mnou a Šaldou je zhruba sto let, byl však neodmyslitelnou osobností české poezie 20. století pro svůj vliv na Seiferta, Holana a mnohé další básníky této generace, jimž stojím na bedrech.

„Není nové krásy, není nového umění, kde není tohoto absolutního náboženského a mystického vztahu a posvěcení: ať pravda, o níž v umění jde, jest veliká nebo malá, největší nebo nejmenší, ať jest to pravda posledních nebo prvních věcí našeho života, jeho povrchu a pleti nebo jeho základů a kořenů, ať jest to pravda metafyziky, ať pravda třeba jen fyziky, ať pravda věku či pravda zlomku vteřiny, třebas malá napohled a nepatrná pravda optická nebo perspektivná, pravda slova a věty, jich odstínu a reliéfu, pravda chvěje některé barvy a některé atmosféry (...)

- nové umění musí být vždy nezvratně přesvědčeno, nejenže v tomto sporném bodě můžeme poznat pravdu, ale že ji má a poznalo. A proto v tomto bodě nepřipouští pochyby nebo dvojakosti, nýbrž zavazuje každého čestného člověka věřiti

a cítiti jako ono."¹

FX Šalda 1905 Boje o zítřek

Reálné slovo, skutečný verš nelze do důsledku přeložit jiným vyjadřovacím prostředkem. Může být však doplněn, či dokonce naplněn akcí.

FORMA

Stylisticky mě zřetelně ovlivnily volný verš a frázování ve Znamení moci Jana Zahradníčka; kompoziční styl F. S. Fitzgeralda - proměny perspektivy vnímání postavy Gatsbyho postupem děje), zachycení epileptickému záchvatu předcházejících stavů Idiota Dostojevského. Dále je pravda, že nespočetné aspekty v díle Oscara Wilda, Bibli, Máchově Máji a nejen... zanechaly více či méně výrazné stopy ve stylu Evině, byť je nejsem schopna konkretizovat - takové vlivy působí spíše na intuici než na rozum. Podobnosti mezi mnou a Jakubem Demlem jsem objevila až poté, co se mi dostal do rukou. Nemám ponětí kolik dalších takových autorů a textů existuje.

KŘESŤANSTVÍ | KATOLICISMUS

Tvořím z pozice osobně, hluboce věřícího, s intimním přátelstvím s Kristem. Technicky náležím ke katolické církvi a pomyslně se zařazuji ke skupině katolických básníků - především Zahradníčka („*Bůh myslí orchestrálně*“², Kristus je „*jediné opravdové znamení moci nad světem.*“²) a Demla. Jediné stavby, které byly přímo vyprojektovány z fyzické reality jsou chrámy (františkánů v Uherském Hradišti, jezuitů v Brně, italské Loreto). Rovněž ono vnímání naděje, očekávání - advent - má v křesťanství 4 zásadní roviny: advent předznamenávající Kristův první příchod (a jeho připomínání liturgií), od něhož se počítají léta Páně; a ten druhý

- příchod Božího království; vnitřní život člověka předcházející příchodu Krista v eucharistii; poté je rovina obrazná, kdy člověk vnímá jako advent určitou etapu svého života. První třetina Linsidentu je adventní. Následující děje probuzení, uzdravení a smíření jsou nepřímými paralelami svátostí. Přímé je řešeno manželství. V posledních kapitolách je kladen důraz na živou přítomnost lásky - Krista bez závislosti na osobním osamění. Odevzdání se takové lásce, opad zdí vůči ní, vnímám jako cestu ke kontaktu s pravdou.

IMAGINÁRNÍ KRAJINA

Tato krajina není metafora mysli v její celosti (viz Salvador Dalí, René Magritte, Woody Vasulka)

- vzniká jako platforma dějů pro alter ega, představy ohledně jiných (skutečných) lidí se sem infiltrují vzácně. Mojí imaginární krajině je nejpodobnější vizualita filmů režiséra Pavla Juráčka (Postava k podpírání, Případ pro začínajícího kata) - zde mohu poznamenat, že poznání podobnosti mojí a Pavlovy poetiky, předcházelo jeho ovlivnění mé tvorby. Tím, že Juráček v Případu adaptuje 3. díl Gulliverových cest Jonathana Swifta, kde představuje postavu dandy zajíce jménem Oskar, a v denících se rozepisuje o podstatě národního obrození, je u něho (tak jako u mě) most mezi českou a anglickou (nejen) literární tvorbou.

OSCAR

Autorem drtivé většiny vnějšího kontextu je Oscar Wilde, který v 90. letech 19. století řešil hodnotu klasických forem i jejich omezenost a schopnost deformovat postoj k přítomnému momentu a živým, skutečným lidem, vztah života umělce a umění žít, problémovost důvěryhodnosti krásna a další provázanosti

¹ ŠALDA, František Xaver. O poezii. 1. vydání. Praha: Československý spisovatel, 1970. 220s. Edice Klub přátel

poezie. ISBN 22-050-70

² ZAHRADNÍČEK, Jan. Znamení moci. Praha: NLN - Nakladatelství Lidové noviny, 1990. ISBN: 80-7106-019-

různých vrstev identity člověka (Obraz Doriana Graye, 1891).

*„Všechno umění je zároveň povrch a symbol.
Ti, kdož jsou pod ten povrch, činí tak na vlastní
nebezpečí. Ti, kdož luští ten symbol, činí tak na
vlastní nebezpečí.*

Diváka, nikoli život, umění doopravdy zrcadlí.“³

Z předmluvy k Obrazu Doriana Graye, Oscar Wilde; 1891

V epistolárním textu z vězení (De profundis) o těchto tématech píše přímo, sám za sebe. Obnovuje svůj postoj k romantismu, pokoře a lásce skrze Krista. Přijímá svá zažití (nehříšná i hříšná), přijímá bolest v plnosti její hořkosti a doznává se k touze po dobru a prostotě františkánské chudoby.

Podstatným momentem Linsidentu je naděje – schopnost nenaivně doufat v dobrý život za horizontem přítomnosti. Dorian Gray oddaluje horizont umělým natahováním obrazu přítomnosti – a tento je minulostí ve vztahu k sobě samému. Podobnost Dorian a mých alter eg – nejzjevněji Trávnického, ale do jisté míry všech s výjimkou Tomáše.

„Oscar mimo jiné varuje před hledáním formy nadčlověka v antickém ideálu krásy, a opravdu si nemyslím, že by to v povolání rukou nebyla bývala podstatná informace. Když to zobečním, ano, povrch je důležitý, obraz je důležitý, ale dokud jej člověk bere jako celou pravdu, ať už je námět sebepravdivější a provedení sebezpraciznější, vyvyšuje jen tu pravdu, kterou je jednoduché vidět, čím hodnota té ukryté oficiálně, oficiálně vzato klesá, a vzniká iluze. Těžko říct, jestli je to dobře, nebo špatně. Ještě těžší je říct, je-li to nevyhnutelné, protože je.“⁴

ART.

Wilde i jeho o čtyři dny mladší kolega básník Arthur Rimbaud v určité etapě svého tvůrčího působení volili cestu poddání a oddání se smyslům, vášním; veškerým proniknutelným hlubinám rozkoše i bolesti – nadoraz. Zatímco přístup Oscara byl z dnešního pohledu performativní, Rimbaud vnímal odevzdání se dekadenci jako obět loženou na oltář onoho řemesla, jako východisko pro co možná nejplnější zúročení talentu; jeho génius umírá roky před biologickou smrtí Arthura v roce 1891.

„Žiji teď co nejzhýraleji. Proč? Chci být básníkem a pracuji k tomu, abych se stal vidoucím: vy to nepochopíte a neumím vám to skoro ani vysvětlit. Jde o to dojít k neznámému rozrušením všech smyslů. Je to veliké utrpení, ale je nutno být silným, být rozeným básníkem, a já jsem poznal, že jsem básník. To není má vina.“⁵

Tato slova Rimbaudova, citována v Šaldově eseji z roku 1930, osvětlují jeho motivy. Navíc v nich nacházím ujištění vlastního postoje ohledně původu svého básnictví. Že je to povolání, které sice může být odmítnuto, je v něm však jaksi svazující odpovědnostní apel a urgence konat (bez ohledu na míru talentu).

Oscar, ve stejné plnosti zúročuje léta odňaté svobody k prožívání post dekadentní kontemplace. V De profundis píše, že Paul Verlaine, notoricky známý prokletý básník a milenec A.R., byl *„jediný velký katolický básník po Dantovi.“⁶*

³ WILDE, Oscar. Obraz Doriana Graye. Přeložil J. Z. Novák. 2. vydání. Frýdek-Místek: Alpress, 2005. Edice Klokán. ISBN: 80-7362-046-4

⁴ SLIŽOVÁ, Eva. POZNÁMKY K OBRAZU: umění formy a forma umění. Brno, 2020. Seminární práce. Vysoké učení technické v Brně. Fakulta výtvarných umění. Vedoucí práce: PhDr. Kaliopi Chamonikola Ph.D.

⁵ RIMBAUD, Arthur. Cit. In: ŠALDA, František Xaver. J. A. Rimbaud, božský rošťák. 1930. In: RIMBAUD, Arthur. Má bohéma. Přeložil Vítězslav Nezval. 3. vydání. Praha: Československý spisovatel: 1977. ISBN: 22-054-77

⁶ WILDE, Oscar. De profundis. Přeložil Antonín Starý. Praha: XYZ, 2009. ISBN: 978-7388-224-2

Linsident užívá poetiky absintu, ježto je s dekadencí druhé poloviny 19.století bezprostředně spjatý. Ve své poezii i ve svém životě zamítám dekadenci jako media ke zúročení daru psát. Obraz symbolicky lehce posunutého absintového rituálu je zde metaforou psychické hygieny. Přitom se však na mnohých místech doznávám k touhám, tendencím a (ne)imaginárním projekcím, krokům a douškům oním směrem. Téma epilepsie staví most mezi mnou, těmito muži a Dostojevským.

ABSURDITA

Když naděje nepřichází, když víme, že čekáme na Godota; náboženství, rozum, sex, ... nic nefunguje a člověk končí jako pes. Nejedem by z toho mohl vyvodit, že je tedy východiskem blažená nevědomost. Ignoruj a vyhraješ. Jay Gastby (F.S. Fitzgeralda) kotví v minulosti a očekává, že doplue do budoucnosti, záměrně přehlíží, že je jeho metoda marností. Končí jako pes. Proces vzniku Linsidentu je proces hledání tečny na trojrozměrnou, existenciální zacyklenost, tečnu na časoprostor, která nabízí východisko nenarušující tento přirozený proces.

ALFIE a LENNY (A SORRENTINO)

Tady se odkážu na svou vlastní práci: „V roce 1997 přichází film o životě Oscara Wilda, kde jeho miláčka - Lorda Alfreda Douglase hraje již tehdy notoricky známý talentem i vzhledem Jude Law. Tento herec, roky a roky poté, v jiném filmu (The Grand Hotel Budapest, 2014) vysloví v pár vteřinovém záběru otázku „Why blond?“. Londýňan; v civilu stále vypadající jako zodpovědný Dorian, který nikdy neprodal duši za iluzi věčného mládí a nevinnosti. O dva roky poté Paolo Sorrentino představil světu dílo, v němž se snoubí, precizní filmové řemeslo, mistrovské herectví, šerosvit, sound-art, banální pop a povrchní i hloubkový chauvinismus v díle o tom, může-li člověk, a dokonce katolická církev, ve své formě, dospět do fáze právě barokní - Mladého papeže a jako onoho Pia XIII. Američana, nevěřícího, vzdělaného, pozéra, který je „možná i pohlednější než Kristus“, v jisté fázi se zpovídá z toho, že je bez hříchů, odmítá být vidět, focus a zobrazován. Stojí na piedestalu nejmocnější evropské církve v sérii, která nestranně a střízlivě kritizuje její, až skandální a krutou a odpornou, problematičnost, jako někdo, kdo se stal symbolem a obrazem, a pro mnohé i erotizovanou modlou, nebo naopak nevinným světcem - protože tak vypadá a působí. Jak už bylo řečeno, pro herce je to pouze práce, pouze konstrukt pseudo duše, rozumu a charisma. A kontext předcházejících rolí? Ne, že by Wilde nebyl nevěřící, vzdělaný pozér. Náhody, samozřejmě. Ne, že by náhoda nebyla uměleckou formou.“⁷

PODSTATA KONCE

V lednu jsem dopsala. Závěrečná myšlenka začala žít a působit. Následující půlrok se můj soukromý i tvůrčí život začaly obnovovat, ve vlnách. Bylo to období metaforické rekonvalescence po metaforickém chirurgickém zákroku. Mnohé z veršů, především však ten poslední, se začínaly překlápět v rozhodnutí a činy.

„A Slovo se stalo tělem
a přebývalo mezi
námi.“⁸

Linsident je překlenutí mezi nultou a první prací.

HOLAN - LAW

Rovina, na kterou si zvykám, kterou symbolicky definují dvě polopřímky, které vznikly na základě mystických prožitků skrze Krista. Pokládají základy mého dalšího osobnostního vývoje: druh jemnocitu, zájmu, zaměření, integrity, priorit. Jsem schopna vnímat ticho jako materiál a vyjadřovací prostředek. Je v tom jistý druh respektu a pokory vůči pravdě a Boží moci. Formuje se moje

⁷ SLIŽOVÁ, Eva. POZNÁMKY K OBRAZU: umění formy a forma umění. Brno, 2020. Seminární práce. Vysoké učení technické v Brně. Fakulta výtvarných umění. Vedoucí práce: PhDr. Kaliopi Chamonikola Ph.D.

⁸ Bible. Překlad 21. století. 1. vydání. BIBLION, 2009. ISBN 978-80-87282-02-1

duchovní povolání. Klidně by šlo říct, že Linsident vznikl, abych si dala do pořádku svůj vnitřní vesmír, a mohla si začít budovat postoj a tvůrčí přístup k tichu. Tehdy, kdy je vznik umění přítomností, je člověk tvůrcem, dílem a divákem v jedné osobě. Vjemy, impulsy, synapse a resonance oddělují světlo od tmy a slovo od světla. Světlo se stává tichem. To je pokoj.

VYÚSTĚNÍ

Otevírám nové, subjektivně poválečné, období svého tvůrčího i osobního života. Rozvíjím své kontemplativní tendence. Operuji se svou láskou k tichu, nejen. Vedle nalezení polohy v rámci performativních činností, mi tato práce, respektive konstruktivní kritika a opora, jichž se mi dostalo, pomohla naučit se rozlišovat, co ze vznikajícího je o mně pro mě, a co přesahuje.

Podařilo se mi vymezit pole působnosti svého akčního a literárního vyjadřování - ne, že by se nemohly provázet, ale jako identity v symbióze, aniž by jedno nezdravě napadlo druhé, jak tomu bylo doposud. Procesuální pasáže stále vnímám jako cennou, terapeutickou, neodmyslitelnou (a zábavnou) součást vývojových fází - proběhly, pozbyly platnosti. Akce byla osvobozena z prostoru mojí mysli. Text byl radikálně zredukován; jeho obsah ovšem nebyl vysloveně změněn, pouze zpracován z perspektivy odstupu, nadhledu a změněného těžiště. Tím byla láska egocentricky moje. Nyní je v lásce Kristově.

PŘÍTOMNOST

Práce se skládá z:

- I. přiznaného procesu: otevřeně - verze samotného textu (+ příložené poznámky a vizualizace), uzavřeně - korespondence a zásahy do díla vedoucího a oponenta práce
- II. finální verze rukopisu (předmětem jsou explicitně samotné verše, nikoliv jejich grafické zpracování apod.)
- III. mě v této fázi mého tzv. „umění žít“, prakticky: performativní prezentace díla při obhajob